

ఓం శ్రీ సురుభ్యో నమః

ఈశావాస్యోపనిషత్

మం॥ ఈశావాస్య మిదగ్ం సర్వం యత్కించ జగత్యాం జగత్ |
తేన త్యక్తేన భుంజీథా మాగృధః కస్య స్విధ్ధనమ్ || 1 ||

జగత్యాం = భూమియందు, యత్కించ = ఏదియైన, జగత్ = (నాశనమై) పోవుచున్నదో, (అట్టి) ఇదం = ఈ, సర్వం = అంతయు, ఈశా = ఈశ్వరునిచేత, వాస్యం = ఆచ్ఛాదింపదగినది, తేన = ఆ, త్యక్తేన = త్యాగము చేత, భుంజీథాః = రక్షించుకొనుము, మాగృధః = ధనాశను చేయవలదు, ధనం = ధనము, కస్యస్విత్ = ఎవనికి గలదు?

పృథివీస్థానమునందు బ్రహ్మనిష్ఠాసమయమున ఏది నశించి పోవుచున్నదో, ఈదృశ్యమంతయును మహాకారణ స్వరూపియగు ఈశ్వరునిచేత ఆచ్ఛాదింపదగినది. ఆ దృశ్యమంతయు జడము కావున విడువదగినది. అనగా బ్రహ్మనిష్ఠలో నుంటివేని అమనస్కమేర్పడును. సంకల్పముచే నేర్పడిన ప్రపంచమును విడుచుటయే త్యాగము. సుఖ దుఃఖములకు సంకల్పముచే తోచెడు నామరూపములే కారణమై బంధముగా మాటుచున్నది. ఇట్లు ప్రతీతియగుచున్న ప్రపంచమును విడువ వలెనేగాని కేవల గృహదారపుత్రాదుల విడువరాదు. స్థూల ప్రపంచమును విడిచినంత మాత్రమున త్యాగము కానేరదు. సూక్ష్మశరీర సంబంధమై, సంకల్పములచే

తోచుచున్న దృశ్య ప్రపంచమును తృజించుటే త్యాగము. ఇట్టి త్యాగముచేత నిన్ను నీవే రక్షించుకొనుము. బ్రహ్మనిష్ఠయందు నిల్చినచో సంకల్ప రహితమైన మోక్షము లభించును. ఇదే నిన్ను నీవు కృషిచేసి రక్షించుకొనుట.

ధనమునందు ఆశయుంచకుము. ధనమెవనికి గలదు? అనగా నేనెవడను? అని విమర్శించినచో దృశ్యమంతయు జడముగనుక పొట్టువలె ఎగిరిపోయి దృక్స్వరూపమగు పరబ్రహ్మమే మిగులుచున్నది. “ఆ బ్రహ్మమే నేను” అనెడు నిశ్చయము బ్రహ్మనిష్ఠయందు గలుగుచున్నది. బ్రహ్మనిష్ఠ ఎక్కువ అభ్యాసమయ్యేనేని, ఈశరీరమే నేను అని అజ్ఞానదశయందు దృఢమైయుండెనో, ఈ జ్ఞానదశయందు నేను అను పదమునకు అహంకారముపోయి బ్రహ్మమే అర్థమగుచున్నది. ఇదే లక్ష్యార్థము కాబట్టి ఆ బ్రహ్మము శాశ్వతము, చైతన్యము, ఆనందము, సర్వవ్యాపకము. ఇట్టి బ్రహ్మమే నీవు అగుచున్నావు. కనుక ధనాశచే కట్టుపడక బ్రహ్మనిష్ఠచే నిన్ను నీవు రక్షించుకొనుము. “ఇదే బ్రహ్మము, ఈ బ్రహ్మమే నేను” అని తెలిసికొనుట జ్ఞానము. బ్రహ్మనిష్ఠచే అహంకారమును, మనస్సును నశింపచేసికొని బ్రహ్మానందమున నుండుటయే అనుభవము.

మం॥ కుర్వన్నేవేహ కర్మాణి జిజీవిషే చ్చతగ్ం సమాః ।

ఏవం త్వయి నాన్యథేతోస్తి నకర్మలిప్యతే నరే ॥2॥

ఇహ = ఈ లోకమునందు, కర్మాణి = కర్మములను, కుర్వన్+ఏవ = చేయుచునే, శతం = నూరు, సమాః = సంవత్సరములు, జిజీవిషేత్ = జీవింప గోరవలెను, ఏవం = ఇట్టి, నరే = నరుడవగు, త్వయి = నీయందు, ఇతః = ఇంతకంటె, అన్యథా = ఇంకొకవిధము, న+అస్తి = లేదు, కర్మ = కర్మ, నలిప్యతే = అంటదు.

మానవుని ఆయువున్నంతవఱకు ఈలోకమున జీవించును. మానవుని జీవితమంతయు సోమరితనముతో వృథులుపూడు. పనులను జేయుచునే బ్రతుకకోరవలెను. స్థూలశరీరమునకు సంబంధించిన ఆహారమును స్థూలప్రపంచమునందు స్థూలశరీరముతో పనిచేసి సంపాదించుకొనవలెను. మానవుడు జీవించుటకు ఇంతకంటె మంచి దింకొకటిలేదు. ఇట్లు స్థూలశరీరముతో కష్టపడి జీవించుచు, సూక్ష్మశరీర సంబంధమైన సంకల్పా హంకారములను వదిలి, సంకల్పనిర్మిత ప్రపంచ త్యాగముచేసి బ్రహ్మనిష్ఠయందు నిలిచి జ్ఞానానందానుభవము గలవాడ వైనచో కర్మ నిన్నంటదు.

మం॥ అసుర్యా నామతేలోకా అంధేనతమసా_{౩౩}వృతాః ।

తాగ్ంస్తేప్రేత్యా_{౩౩}భిగచ్ఛన్తి యేకేవా_{౩౩}త్మహనోజనాః ॥

3 ॥

తే = ఆ, లోకాః = లోకములు, అసుర్యాః = అసురులకు సొమ్ములనుట, నామ = ప్రసిద్ధియేగదా!, అంధేన = గ్రుడ్డితనమును గలిగించు, తమసా = అజ్ఞానముచేత, ఆవృతాః = ఆవరింపబడియున్నవి, యేకేచ = ఎవ్వరెవ్వరు, జనాః = జనులు, ఆత్మహనాః = ఆత్మహింసకులో, తే = వారు, ప్రేత్య = మరణించి, తాః = ఆ లోకములను, అభిగచ్ఛన్తి = పొందుచున్నారు.

స్థూలశరీరమున్నంత కాలమును భూలోకముతో పనియున్నది. స్థూలశరీరము మరణింపగనే భూలోకముతోపనిలేదు. కాబట్టి లోకములనగా స్థూలశరీరము అని అర్థము. “లోక్యన్తే - దృశ్యన్తే భుజ్యన్తే కర్మఫలాని ఇతిలోకాః” లోక్యన్తే = దృశ్యన్తే = కనబడునవి, భుజ్యన్తే = అనుభవించునవి,

కర్మఫలాని = కర్మఫలములను, ఇతి = కనుక, లోకాః = లోకములు, కనబడునవి స్థూలశరీరము. కనుక స్థూలశరీరములే లోకములు. ఈ స్థూలశరీరములనెడు లోకములు అసురులకు అలంకారములై యున్నవి. అసురులనగా ప్రాణములను తీసికొనువారు అని అర్థము. వృద్ధముగా ప్రాణములను స్థూలశరీర పోషణకై వినియోగించుచు అమృతత్వమును అనగా మోక్షమును పొందనివారు అసురులు. ఈ అసురులు జ్ఞాన నేత్రమును కలిగించని, పరబ్రహ్మమును తెలియనియ్యని గ్రుడ్డితనమును గలిగించునట్టి అజ్ఞానముచేత ఆవరింప బడినవారు. ఆత్మయిట్టిదని తెలియనివారును, బ్రహ్మానందానుభవము లేనివారును ఆత్మహంతకులు. కనుక ప్రతివాడును ఆత్మనెఱింగి బ్రహ్మానందానుభవము నొందవలెను. ఆత్మహంతకులు మరణించినపిమ్మట ఆ స్థూలశరీరములను అనగా జన్మములను బొందుచున్నారు. ఆత్మ నెఱింగినవారికి జననమరణములు లేవు.

అవతారిక:- ఆత్మ అనగా దేవుడు, ఆ దేవుని లక్షణములు ఈ మంత్రమున వివరింపబడియున్నవి. ఈ లక్షణములు గలిగిన స్వరూపమే ఆత్మ.

మం॥ అనేజదేకం మనసో జవీయో ।

నైనద్దేవా ఆపువన్పూర్వమర్షత్ ।

తద్ధావతోన్యన్ అత్యేతి తిష్ఠత్,

తస్మిన్నపో మాతరిశ్వా దధాతి ॥ 4 ॥

అనేజత్ = చలనము లేనిదియును, ఏకం = ఒకటేయైనదియును, మనసః = మనస్సుకంటె, జవీయః = వేగమైనదియును, ఏవత్ = ఈ ఆత్మను,

దేవాః = ఇంద్రియములు, న+ఆప్పువన్ = పొందలేక పోయెను. (ఎందుకనగా), పూర్వం = ముందుగానే, అర్హత్ = పోయియుండును, తత్ = ఆ ఆత్మ, ధావతః = పరుగెత్తుచున్న, అన్యాన్ = (తనకంటె) ఇతరములను, అనగా ఇంద్రియాదులను, అత్యేతి = అతిక్రమించియున్నది, తిష్ఠత్ = తానే శాశ్వతముగా నిలిచియుండును, మాతరిశ్వా = వాయువు, తస్మిన్ = ఆ ఆత్మయందు, అపః = సర్వప్రాణుల చేష్టలను, దధాతి = విభజించుచున్నాడు.

ఆత్మ చలించునదిగాదు, ఏకమైయున్నది. మనస్సుకంటె వేగమైనది. ప్రకాశించుచున్న ఇంద్రియములును ఈ ఆత్మను పొందలేక పోయెను. మానసేంద్రియములకంటె ముందుగానేపోయి యుండును. అనగా ఈ మానసేంద్రియములు పరమాత్మను సమీపింపవలెనని ఎంత ప్రయత్నించినను పొందలేవు. ఎందుకనగా ఇవి జడములు. ఆత్మ చైతన్యము, మానసేంద్రియ చలనములు బ్రహ్మనిష్ఠయందు లేకుండును. ఇవి నిశ్చలముగా నుండుటయే బ్రహ్మమునుపొందుట. మానసేంద్రియములకు అతీతమైనది పరమాత్మ. బ్రహ్మమునందే వాయువు అనబడు మహాకారణము సర్వప్రాణుల చేష్టలను విభజించుచున్నది. ఇట్టి మహాకారణమునకు గూడ బ్రహ్మము ఆధారమైయున్నది.

మం॥ తదేజతి తన్నైజతి తద్దూరే తద్వదన్తికే ।

తదన్తరస్య సర్వస్య తదుసర్వస్యాస్య బాహ్యతః ॥5॥

తత్ = ఆ యాత్మ తత్త్వము, ఏజతి = చలించుచు, తత్ = అదియే, న ఏజతి = చలంపదు, తత్ = ఆయాత్మ, దూరే = దూరమునందుండును, తద్వత్ = అదేవిధమున, అంతికే = సమీపమునందుండును, తత్ = ఆయాత్మ తత్త్వము, అస్య = ఈ, సర్వస్య = సమస్తమునకు, అంతః = లోపలనున్నది,

తత్+ఉ = అదియే, సర్వస్య = సమస్తమైన, అన్య = ఈ దృశ్యమునకు, బాహ్యతః = వెలుపలనున్నది.

ఆత్మనుండియే సృష్టిస్థితిలయములు జరుగుచున్నందున చలించినట్లున్నదనియు, బ్రహ్మనిష్ఠయందు మానసేంద్రియ చలనము లేనందున చలించునది ఆత్మ కాదనియు గ్రహింపవలెను. అజ్ఞానులెన్ని ప్రత జప నియమాదు లాచరించినను పొందలేరుగనుక వారికి ఆత్మ దూరములోనున్నది. జ్ఞానులకు స్వస్వరూపముకంటె భిన్నముగాదని తెలిసినందున సమీపములోనున్నది. కంటికి కనబడునది ఆత్మకాదు. కనుకను, పరమాత్మ సర్వవ్యాపి కనుకను ఈ సర్వప్రపంచము లోపల నున్నాడు. ప్రపంచము సర్వవ్యాపికాదు కనుక ఈ దృశ్యమునకు వెలుపల గూడ బ్రహ్మమున్నది.

మం॥ యస్తు సర్వాణిభూతాని ఆత్మన్యేవానుపశ్యతి ।

సర్వభూతేషుచాత్మానం తతో న విజగుప్సతే ॥6॥

యః+తు = ఎవడైతే, సర్వాణి = సమస్తములైన, భూతాని = ప్రాణు లను, ఆత్మని+ఏవ = తనయందే, అనుపశ్యతి = అనుసరించి చూచుచున్నాడో, సర్వభూతేషు చ = సకల ప్రాణులందును, ఆత్మానం = తన్ను, (అనుపశ్యతి = అనుసరించి చూచుచున్నాడో, సః = అతడు,) తతః = అట్లు జ్ఞానదృష్టితో చూచుటవలన, న విజగుప్సతే = అవమానింపడు. అనగా సర్వప్రాణులందును ఆత్మయున్నదనియు, ఆయాత్మయే తాననియు తెలిసికొన్నందున ఎవనిని జూచినను “అంటరాదు, ముట్టరాదు” అనియెంచక సమదృష్టితో జూచుచు అసహ్యించుకొనడు.

“నేను” అనగా ఏది? అని విచారింపగా స్థూలసూక్ష్మకారణ మహాకారణములు పోయి తుదకు ప్రత్యగాత్మయే నిల్చుచున్నది. తన యందుండు దేవుడే ప్రత్యగాత్మ. కాబట్టి “నేను” అను పదమునకు దేవుడు లక్షార్థమగుచున్నాడు. “దేవుడేనేను” అని నిశ్చయమైన మహానుభావుడు సర్వప్రాణులందును తన స్వరూపమేయున్నదనియు, తన స్వరూపమునందే సర్వప్రాణులున్నవనియు నిశ్చయించుకొని ఎవనియందును అనప్యించు కొనకయుండును.

మం॥ యస్మిన్ సర్వాణిభూతాని ఆత్మైవా భూ ద్విజానతః ।

తత్ర కో మోహః క శోక ఏకత్వ మనుపశ్యతః ॥ 7 ॥

యస్మిన్ = ఎవనియందు, సర్వాణిభూతాని = సమస్తభూతములును, ఆత్మా+ఏవ = ఆత్మయే, అభూత్ = ఆయెనో, ఏకత్వం = ఏకత్వమును, అనుపశ్యతః = అనుసంధానము చేయునట్టి, విజానతః = విజ్ఞానికి, కః మోహః = మోహమేది? కః శోకః = శోకమేది? అనగా శోకమోహములు లేవనుట.

ప్రత్యగాత్మకంటె ఇతరమైనదంతయు అనాత్మయనియు, తాను గాదనియు తెలిసికొనినపిమ్మట, పరమాత్మకంటె ఇతరమైన దంతయు జడమనియు, ప్రకృతియనియు గ్రహించి, మఱియు ప్రత్యగాత్మ పరమాత్మలకు భేదమే లేదనియు, శిష్యులకు బోధించుటకై రెండు పేర్లు పెట్టబడినను ఒకే స్వరూపమేనని యెఱిగి, ప్రత్యగాత్మయే నేననియు, పరమాత్మయే ప్రత్యగాత్మయనియు, దేవుడే ప్రత్యగాత్మయైన నేననియు, జ్ఞానముచేతను అనుభవము చేతను నెఱింగి ఏకత్వమును అనుసంధానము చేయు విజ్ఞానికి శోకమోహములు లేవు. లింగశరీరము భంగమైనందున

సూక్ష్మశరీర ధర్మములగు శోకమోహములు లేవు. శోకమనగా దుఃఖము, మోహమనగా చిత్తవైకల్యము.

అవతారిక :- ఈ మంత్రమునందుగూడ పరమాత్మ లక్షణములున్నవి.

మం॥ సపర్యగా చ్ఛక్ర మకాయ మవ్రణం

అస్సావిరగ్ం శుద్ధ మపాపవిధమ్ ।

కవిర్మనీషీ పరిభూః స్వయంభూర్యాథాతథ్యతో

ర్థాన్ వ్యదధా చ్ఛాశ్వతీభ్య స్సమాభ్యః ॥ 8 ॥

సః = ఆ పరమాత్మ, పరి+అగాత్ = అంతటపొందెను, శుక్రం = ప్రకాశించువాడు, అకాయం = స్థూలశరీరము లేనివాడు, (కనుక) అవ్రణం = గాయము లేనివాడు, అస్సావిరం = నాడులు లేనివాడు, శుద్ధం = నిర్మలుడు, (సంకల్ప వికల్పాత్మక సూక్ష్మశరీరము లేనివాడగుటవలన పరిశుద్ధుడు) (కనుక) అపాపవిధం = పాపములచేత గొట్టబడనివాడు, కవిః = సర్వమునకు ద్రష్టగనుక ఇంద్రియాదుల స్థితిగతులను నిపుణత్వముగా తెలియజేయువాడు, మనీషీ = బుద్ధికి ప్రభువైనవాడు, పరిభూః = అన్నిటికంటె మీదనుండు వాడు, స్వయంభూః = తానే అయి యున్నాడు, యాథాతథ్యతః = ఏయే ప్రాణికి ఎట్లుకావలెనో అట్లు, అర్థాన్ = ప్రయోజనములను, శాశ్వతీభ్యః = శాశ్వతములైన, సమాభ్యః = సంవత్సరముల వలన, వి+అదధాత్ = నిర్మించెను.

ఆ పరమాత్మ సర్వవ్యాపకము, తాను చిద్రూపమున ప్రకాశించుచు, జడపదార్థములగు మానసేంద్రియాదులను గూడ ప్రకాశింపజేయు చున్నాడు. పరమాత్మకు స్థూలశరీరము లేదు గనుక, గాయములు గాని,

నాడులుగాని లేవు. సూక్ష్మశరీరములేని పరిశుద్ధుడు గనుక పాపములచేత కొట్టబడువాడుకాదు. సర్వదృక్కుగటచేత ఈ యింద్రియ వికారములన్నిటిని చక్కగా వర్ణించువాడు బుద్ధికికూడ ప్రభువు. అన్నిటికిని మించినవాడు, స్వయముగానున్నాడు. ఏయే ప్రాణులకేయే ప్రయోజనములు కావలెనో తెలిసికొని ఆయాప్రాణులకు అవయవములను, పదార్థములను సంవత్సరము లనబడెడు కాలమువలన నిర్మించెను.

మం॥ అంధం తమః ప్రవిశంతి యే అవిద్యా ముపాసతే ।

తతో భూయ ఇవతే తమో య ఉ విద్యాయాం రతాః॥ 9॥

యే = ఎవరు, అవిద్యాం = అవిద్యను, ఉపాసతే = ధ్యానించుచున్నారో, తే = వారు, అంధం = గ్రుడ్డిదియగు అనగా జ్ఞాన నేత్రమును గలిగించని, తమః = అజ్ఞానమును, ప్రవిశంతి = ప్రవేశించుచున్నారు, యే = ఎవ్వరు, విద్యాయాం ఉ = విద్యయందే, రతాః = ఆసక్తిగలవారలో, తే = వారు, తతః = అంతకంటె అనగా అవిద్యను - సేవించినవారికంటె, భూయః + ఇవ = మిక్కిలి గొప్పదైన, తమః = అజ్ఞానమునే, ప్రవిశంతి = ప్రవేశించుచున్నారు.

అవిద్య అనగా ప్రకృతి. ఈ ప్రకృతిని ధ్యానించుటచే జ్ఞాననేత్రము గలుగక దేవునితెలియని గ్రుడ్డితనమును గలిగించు అజ్ఞానమునందు ప్రవేశము గలుగును. అవిద్య అనగా స్థూలసూక్ష్మ కారణములు. ఈ మూడింటియందు మునిగినచో అనగా ఈ మూడు దేహవృషహారములందే లీనమైనచో అజ్ఞానమునందు పడిపోదుము. విద్య అనగా మహాకారణము. మహాకారణమనగా తెలివి. ఈ తెలివியందాసక్తి గలిగి, ప్రాపంచిక తెలివినిగాని, పారమార్థిక తెలివినిగాని వృద్ధి చేసికొనుటయందు మాత్రమే

అభివృద్ధిచేసికొనుచు బ్రహ్మనిష్ఠయందు నిల్వక బ్రహ్మానందమును అనుభవింపకయుంటిమేని ప్రకృతిని ఉపాసించువారికంటె మిక్కిలి గొప్పదైన అజ్ఞానమునందు ప్రవేశింతుము.

మం॥ అన్యదేవాహు ర్విద్యయా అన్యదేవాహు రవిద్యయా ।

ఇతి శుశ్రుమ ధీరాణాం యేనస్త ద్వాచ చక్షిరే॥ 10 ॥

విద్యయా = విద్యతో, అన్యత్+ఏవ = వేరైనదే, అహుః = చెప్పెదరు, అవిద్యయా = అవిద్యచేత, అన్యత్ + ఏవ = తనకంటె ఇతరమైనదే, ఆహుః = చెప్పుదురు, యే = ఎవరు, అనగా ఏ గురువులు, తత్ = దానిని, అనగా అవిద్యను, విద్యను ధ్యానించుటచే కలుగు ఫలమును, ధీరాణాం = ధీరులగు, నః = మాకు, వ్యాచచక్షిరే = స్పష్టముగా బోధించిరో, (ఆ గురువుల వలన), ఇతి = ఈ ప్రకారముగా, శుశ్రుమ = విన్నారము.

స్థూలసూక్ష్మ కారణములనబడు మలినసత్త్వమగు ప్రకృతిని అనగా దేహమును సేవించినను, మహాకారణమనబడు శుద్ధసత్త్వమగు మాయను అనగా దేహిని ధ్యానించినను, పరబ్రహ్మమున కంటెను, బ్రహ్మానంద స్వరూపమనబడు ప్రత్యగాత్మయగు తనకంటె వేరైన జడములోనికే యీడ్చుకొని పోవుచున్నదేగాని మోక్షమును గలిగింపనేరదు. ఇట్లు పండితులమగు మాకు గురువులు విశదముగా బోధించిరి. మేమును వినియే యున్నాము.

మం॥ విద్యాంచావిద్యాంచ యస్తద్వేదోభయగ్ం సహ ।

అవిద్యయా మృత్యుం తీర్త్వా విద్యయా మృతమశ్నుతే

॥ 11 ॥

యః = ఎవ్వడు, విద్యాంచ = విద్యను, అవిద్యాం చ = అవిద్యను,
 తత్ = ఆ, ఉభయం = రెంటిని, సహ = కూడ, వేద = తెలిసికొనుచున్నాడో,
 (సః = అతడు) అవిద్యయా = అవిద్యచేత, మృత్యుం = మృత్యువును, తీర్థా
 = దాటి, విద్యయా = విద్యచేత, అమృతం = మోక్షమును, అశ్నతే =
 పొందుచున్నాడు.

ఎవడు మహాకారణ స్వరూపిణియగు శుద్ధసాత్వికమాయ
 యనబడు విద్యను కారణస్వరూపిణియై స్థూలసూక్ష్మములతో కూడి మలిన
 సత్త్వగుణయుక్తమగు అవిద్యను ఈ రెంటిని గూడ తెలిసికొనుచున్నాడో,
 అతడు అవిద్యచేతనే మృత్యువునుదాటి విద్యచేత మోక్షమును పొందు
 చున్నాడు, ఎట్లనగా అవిద్యగలవాడై దేవుని నెఱుంగవలెననియు, జనన
 మరణ ప్రవాహమును దాటవలెననియు భ్రమించి తెలిసికొనుటకు
 ప్రయత్నించి తుదకు సద్గురుబోధచే నెఱింగి తనకు మృత్యువే లేదనియు,
 తాను బ్రహ్మస్వరూపమే ననియు గ్రహించి మృత్యువును దాటుచున్నాడు.
 బ్రహ్మనిష్ఠకు అనుకూలమైన శుద్ధసాత్విక బుద్ధియే విద్య. బ్రహ్మనిష్ఠను
 ప్రారంభించినది మొదలు బ్రహ్మైక్యమగువఱకు చేయుప్రయాణమే తురీయ
 మనబడు విద్య. మహాకారణము, తెలివి, శుద్ధబుద్ధి, మాయ ఈ పేర్లన్నియు
 ఒకే ఎఱుకకు పర్యాయ నామములు. ఇట్టి బ్రహ్మనిష్ఠయనబడు విద్యచేత
 మోక్షమును పొందుచున్నాడు. ఈ మోక్షమే తురీయాతీతము.

మం॥ అంధం తమః ప్రవిశంతి యే సంభూతి ముపాసతే ।

తతో భూయ ఇవతే తమో య ఉ సంభూత్యాగ్ం రతాః

॥ 12 ॥

యే = ఎవరు, అసంభూతిం = అనర్హమైన అవిద్యను, ఉపాసతే =

ధ్యానించుచున్నారో, తే = వారు, అంధం = అదర్శనాత్మకమైన, తమః = అజ్ఞానమును, ప్రవిశంతి = ప్రవేశించుచున్నారు, యే = ఎవరు, సంభూత్యాం ఉ = అర్హమైన మాయయందు, శుద్ధసాత్వికమాయ అనబడు మహాకారణము నందు, రతాః = ఆసక్తులలో, తే = వారు, తతః = అంతకంటె, అనగా అసంభూతికంటె, భూయ ఇవ = అధికమగు, తమః = అజ్ఞానమునే, ప్రవిశంతి = ప్రవేశించు చున్నారు.

ఎవరు అయోగ్యమగు మలిన సత్త్వయుక్తయైన కారణశరీరమును ధ్యానింతురో వారు గ్రుడ్డితనమునిచ్చు అజ్ఞానమున ప్రవేశించుచున్నారు. ఎవరు యోగ్యమగు శుద్ధసత్త్వగుణయుక్తమై యోగ్యమైయున్న మహా కారణమును ధ్యానింతురో వారు అవిద్యనుపాసించు వారికంటె ఎక్కువ అజ్ఞానమును పొందుచున్నారు. జ్ఞానాహంకారమువలన ఎక్కువ కీడున్నది. మహాకారణమునకంటె అతీతమైన కైవల్యమును ధ్యానింపవలెను. అనగా కైవల్య స్వరూపమును పొందవలెను. ఇదిలేక నాకు తెలిసినదని గర్వించుచు బ్రహ్మానందమును అనుభవింపకున్నచో ఇతడు అజ్ఞానికంటె హీనుడు.

మం॥ అన్యదేవాహు స్సంభవా దన్యదేవాహు రసంభవాత్ ।

ఇతి శుశ్రుమ ధీరాణాం యేనస్తద్వ్యాచ చక్షిరే ॥ 13 ॥

సంభవాత్ = యోగ్యమైన మహాకారణోపాసనము వలన, అన్యత్ + ఏవ = వేరైన దానినే, ఆహుః = చెప్పుదురు, అసంభవాత్ = అయోగ్యమైన కారణోపాసనవలన, అన్యత్+ఏవ = పరబ్రహ్మమున కంటె ఇతరమైన అశాశ్వతమునే, ఆహుః = చెప్పుదురు, యే = ఎవరు, ధీరాణాం = ధీరులగు, నః = మాకు, తత్ = సంభూతి, అసంభూతి ఫలములను, వ్యాచచక్షిరే =

చక్కగా బోధించిరో, (ఆ గురువుల వలన) ఇతి = ఇట్లు, శుశ్రుమ = వినుచున్నారము.

మహాకారణ కారణోపాసనముల వలన మోక్షమున కితర ఫలములనే పెద్దలు చెప్పుచుండగా ధీరులమగు మేము వినుచున్నాము.

మం॥ సంభూతించ వినాశంచ యస్త ద్వేదోభయగ్ం సహ ।

వినాశేన మృత్యుం తీర్త్వా సంభూత్యా మృతమశ్నుతే

॥ 14 ॥

సంభూతించ = గౌరవింపతగిన శుద్ధ సత్వగుణమాయను, వినాశంచ = గౌరవించుటకు తగని మలిన సత్వగుణ అవిద్యను, తత్ = ఆ, ఉభయం = రెంటిని, సహ = కూడ, యః = ఎవ్వడు, వేద = తెలిసికొనుచున్నాడో, (సః = వాడు), వినాశేన = అవిద్యతో, మృత్యుం = మృత్యువును, తీర్త్వా = దాటి, సంభూత్యా = విద్యచేత, అమృతం = మోక్షమును, అశ్నుతే = పొందుచున్నాడు.

ఎవడు విద్యను, అవిద్యనుకూడ తెలిసికొనుచున్నాడో, అతడు అవిద్యచేత మృత్యువును దాటి విద్యచేత మోక్షమును బొందుచున్నాడు. 11వ మంత్రమువలె ఈ మంత్రమున్నది.

మం॥ హిరణ్మయేన పాత్రేన సత్యస్యాపిహితం ముఖమ్ ।

తత్త్వం పూష న్నపావృణు సత్యధర్మాయ దృష్టయే ॥

15 ॥

హిరణ్మయేన = బంగారు వికారమైన, పాత్రేన = పాత్రముచేత, సత్యస్య = బ్రహ్మముయొక్క, ముఖం = ద్వారమును, అపిహితం = మూయ

బడినది, పూషన్ = ఓ జ్ఞానసూర్యుడా!, త్వం = నీవు, సత్యధర్మాయ = బ్రహ్మధర్మమును, దృష్టయే = చూచుటకొఱకు, తత్ = ఆ పాత్రమును, అపావృణు = తీసివేయుము.

స్థూల సూక్ష్మ కారణ మహాకారణములు, జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తి తురీయములు, విశ్వతైజస ప్రాజ్ఞకూటస్థులు అనబడు ఈ పండ్రెండింటిలో తగులుకొని ఇవే నిజమనుకొని మన జీవితమును ఈ సమూహమునకై వ్యర్థము చేయుచున్నాము. ఈ పండ్రెండింటిని సుఖస్వరూపమనుకొని భ్రమించుచున్నాము. ఈ పండ్రెండును సత్యమైన పరబ్రహ్మమును మూసియుంచిన పాత్రవలెనున్నవి. అజ్ఞానులు దీనిని గ్రహింపలేక ఈ మూతనే సత్యమనుకొని పూజించి గౌరవించుచున్నారు, ఓ జ్ఞానసూర్యుడా! నీవు ఈ మూతను తీసివేసినచో సత్యమైన బ్రహ్మధర్మమును తెలిసికొందును. బ్రహ్మమునెఱిగి ఈ బ్రహ్మమే సత్యమని గ్రహించి సదా బ్రహ్మనుసంధానమును జేయుటకు ప్రయత్నించుచు జీవన్ముక్తుడనగుచున్నాను. పాత్రవంటి ఆ పండ్రెండింటిని విడిచిపెట్టుదును.

మం॥ పూషన్నే కర్షే యమ సూర్య ప్రాజాపత్య ।

వ్యూహ రశ్మీన్ సమూహ తేజోయతే ।

రూపం కల్యాణతమం తత్తేవశ్యామి ।

యో॥సా వసౌ పురుష స్సో॥హమస్మి ॥ 16 ॥

పూషన్ = పోషకా!, ఏకర్షే = ఏకాకినై తిరుగువాడా! (స్వయముగా నుండువాడా!), యమ = సకలమును నియమించువాడా!, సూర్య = ఇంద్రియాదు లను తమ వ్యాపారములందు ప్రేరేపించువాడా!, ప్రాజాపత్య = సృష్టిని పాలించుట

యందు సంబంధించినవాడా! రశ్మీన్ = కిరణములను, వ్యూహ = తొలగింపుము, తే = నీ యొక్క, తేజః = తేజస్సును, సమూహః = ఒకటిగ జేయుము, తే = నీ యొక్క, కల్యాణతమం = మిక్కిలి మంగళకరమైన, రూపం = రూపము, యత్ = ఎయ్యదిగలదో, తత్ = దానిని, పశ్యామి = చూచుచున్నాను, యః = ఏ, అసౌ = ఈ, పురుషః = పురుషుడు, అసౌ = ఇతడు గలడో, సః = వాడు, అహం = నేను, అస్మి = అగుచున్నాను.

“బుద్ధిర్గీరతి సూర్యః” అనియు “చక్షోస్సూర్యో అజాయత” అనియు శ్రుతులున్నవి. బుద్ధిః = బుద్ధి, గీరతి = పలుకుచున్నది, (కనుక) సూర్యః = సూర్యుడు, చక్షోః = నేత్రము వలన, సూర్యః = సూర్యుడు, అజాయత = పుట్టెను. విరాట్పురుషునకు సూర్యచంద్రులే కన్నులు. “చంద్రమా మనసో జాతః”. మనసః = మనస్సునుండి, చంద్రమా = చంద్రుడు, జాతః = పుట్టెను, అని వేదము. బుద్ధియే సూర్యుడు, మనసే చంద్రుడు. సూర్యునినుండి చంద్రుడెటుల వెలుగుచున్నాడో బుద్ధినుండి మనస్సు ప్రకాశించుచున్నది. బుద్ధియే బోధించుచున్నది. భగవద్గీత ద్వితీయాధ్యాయములో బుద్ధియోగముకంటె కర్మ చాల నీచమనియు, బుద్ధియందు రక్షణ కోరుమనియు, బుద్ధియుక్తుండు పుణ్యపాపములను విడుచుచున్నాడని 49 - 50 శ్లోకములలో నున్నది. మనస్సు అవిద్య, బుద్ధిమాయ, ప్రాపంచిక వ్యవహారములలో మునిగిన అంతఃకరణము మనస్సు. పారమార్థిక వ్యవహారములలో మునిగిన అంతఃకరణము బుద్ధి. ఈ బుద్ధియే జ్ఞానసూర్యుడు. ఈ జ్ఞానసూర్యుని గుఱించియే ఈ మంత్రము బోధించుచున్నది. ఈ బుద్ధియే మనకు బోధాస్వరూపియై అజ్ఞానమున పడకుండ పోషించుచున్నది. బుద్ధియొక్కటియే బ్రహ్మనిష్ఠ యందు

విహరించుచు బ్రహ్మానందము నొందుచున్నది. సకలేంద్రియాదులకంటె శ్రేష్ఠమైనది గనుక అన్నిటిని నియమించుచున్నది. బుద్ధియొక్క వృత్తులే జాగ్రత్స్వప్నశుషుప్తులు గనుక ఇంద్రియాదులను తన యిష్టానుసారముగా నిశ్చయించి ప్రేరేపించుచున్నది. బుద్ధిబలముచేతనే సృష్టింపబడిన స్థూల ప్రపంచము పాలింపబడుచున్నది. బుద్ధి కిరణములే పలుకులగుచున్నవి. బుద్ధి బోధించునది గనుక పలుకులన్నియు అనగా అక్షరములన్నియు కిరణములు. అచ్చులు పదునాటింటిని, స్పర్శముల ఇరువదైదింటిని, 'య' మొదలు 'జ్ఞ' వఱకుగల పదునొకండింటిని ప్రత్యేకముగా ప్రస్తావించి కూడగా వేయిన్ని రెండగును. ఇవే సహస్రకిరణములు. ఈ విషయమును చక్ర విచారమున విపులముగా వ్రాయుదును. ఈ కిరణములను తొలగించు కొనవలెను అనగా పలుకులను బ్రహ్మనిష్ఠలో వదలవలెను. బుద్ధియొక్క తేజస్సే సంకల్పములు. ఈ సంకల్పములనన్నిటిని అణచివేసి బ్రహ్మోప లోకనమునం దొక్కటిగా చేయవలెను. ఏకాగ్ర బుద్ధిగలిగి యుండ వలెను. ఈ బుద్ధికి పిమ్మట మంగళకరమైన జ్ఞానానంద స్వరూపమును చూచు చున్నాను. ఈ బుద్ధిలీనమైన పిదప పరమాత్మయే మిగులును. ఆ పరబ్రహ్మమే నేను.

మం॥ వాయురనిల మమృత మథేదం భస్మాన్తగ్ం శరీరమ్ ।

ఓం క్రతోస్మర కృతగ్ం స్మర క్రతోస్మర కృతగ్ం స్మర॥

17 ॥

వాయుః = విసిరెడువాడు, అనిలం = బ్రతికించెడు వానిని, అమృతం = అమృతస్వరూపుని, (పొందిన) అథ = పిమ్మట, ఇదం = ఈ, శరీరం = స్థూలశరీరము, భస్మాంతం = (బ్రహ్మగ్నియందు దగ్ధమగును గనుక) తుదకు

బూడిదవలె నిస్సారమైనదగును, ఓం = ప్రణవమును, క్రతో = యజ్ఞముగా చేయువాడా!, స్మర = తలంచుకొమ్ము, కృతం = చేసినదానిని, స్మర = తలచు కొనుము!, క్రతో = యజ్ఞమును చేయువాడా, స్మర = తలచుకొనుము, కృతం = చేసినదానిని, స్మర = తలంచుకొనుము!!

“ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ, వ్యాహరన్ మామనుస్మరన్,
యః ప్రయాతి త్యజన్ దేహం స యాతి పరమాం గతిమ్”

అని భగవద్గీత, 8 అధ్యాయ, 14 శ్లోకము.

బ్రహ్మ = పరబ్రహ్మమును తెలియజేయు, ఓం+ఇతి = ఓం అనునట్టి, ఏకాక్షరం = ముఖ్యమైన అక్షరమును, వ్యాహరన్ = వివిధములుగా ప్రయోగించుచు, మాం = నన్ను, అనుస్మరన్ = అనుసంధానము చేయుచు, దేహం = దేహమును, త్యజన్ = విడుచుచు, యః = ఎవ్వడు, ప్రయాతి = ప్రయాణము చేయుచున్నాడో, సః = వాడు, పరమాంగతిం = శ్రేష్ఠమైన స్థితిని (మోక్షమును), యాతి = పొందుచున్నాడు, బ్రహ్మానుసంధానమే ప్రణవయజ్ఞము, బ్రహ్మనిష్ఠలో బ్రహ్మానందానుభవము కలుగును. మొదట శ్వాసనిలుచుచుండును. కొంతసేపటికి ప్రాణశక్తి మిగులును. మఱల బ్రహ్మానందరసామృతము లభించును. తుదకు ఈ స్థూలశరీరము బూడిద వలె నిష్ప్రయోజనమైనదని అనుభవపూర్వకముగా తెలియును ఇట్లు బ్రహ్మయజ్ఞమును చేయువాడా! నీవు చేసిన దానిని తలచుకొనుము. ప్రణవ యజ్ఞమే బ్రహ్మయజ్ఞము. బ్రహ్మయజ్ఞమున అనుభవించిన అనుభవమును తలంచుకొని విశ్రాంతిగల సమయములందు బ్రహ్మనిష్ఠలో నుండుము.

మం॥ అగ్నే! నయ సుపథారాయే

అస్మాన్ విశ్వాని దేవవయునాని విద్వాన్ ।

యుయోధ్యస్య జ్ఞాహురాణమేనో

భూయిష్ఠాం తే నమ ఉక్తిం విధేమ ॥ 18 ॥

అగ్నే = ఓ అగ్నీ!, అస్మాన్ = మమ్ములను, రాయే = ధనము
కొరకు, సుపథా = మంచిమార్గముచేత, నయ = తీసికొనిపోమ్ము, దేవ = ఓ
దేవా!, విశ్వాని = సమస్తమైన, వయునాని = ప్రజ్ఞానములను, విద్వాన్ = ఎఱింగిన
వాడవు, అస్మత్ = మానుండి, జ్ఞాహురాణం = వంచనాత్మకమగు, ఏనః =
పాపమును, యుయోధి = తొలగింపుము, తే = నీ కొరకు, భూయిష్ఠాం =
మిక్కుటమైన, నమ ఉక్తిం = నమస్కార వాక్యమును, విధేమ = చేయుచున్నాము.

ఓ అగ్నీ! మమ్ములను మంచిమార్గము చేతనే ధనమును
సంపాదించనిమ్ము. మా హృదయకమలములలో పుట్టుచున్న సర్వ
విజ్ఞానములను నీవెఱుగుచునే యున్నావు. మేము బ్రహ్మనిష్ఠలోనున్న
సమయమున ఎట్లో మాకు తెలియకుండనే నిన్ను మఱచి ప్రాపంచిక
సంకల్పములను జేసికొనుచుందుము. ఓ జ్ఞానాగ్నీ! ఈ ఏమఱుపాటే
మోసము. ఈ మోసమే పాపము. ఇట్టి పాపమునుండి మమ్ములను
తొలగింపుము. అనగా బ్రహ్మనిష్ఠయందు ఇతర సంకల్పములు లేకుండా
నిన్నే ధృఢముగా ధ్యానించునట్లుచేయుము. బ్రహ్మవలోకనమున
ఏమఱుపాటు లేకుండచేయుము. నీ కొరకు గొప్ప నమస్కార వాక్యమును
చేయుచున్నాము.

ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః ॥

...